

Univers Pedagogic

pro

15 (992),
16 aprilie 2026

Săptămânalul pedagogilor din toată țara!

EXAMENE STANDARDIZATE PENTRU ȘCOLILE DE ARTE DIN ACEST AN

Elevii din școlile de arte vor susține examenele de absolvire după reguli noi, începând cu anul curent de studii. Ministerul Educației și Cercetării a introdus un sistem standardizat de evaluare, care are drept scop reducerea subiectivității și reflectarea cât mai fidelă a competențelor artistice ale absolvenților.

Noul model prevede două probe obligatorii: una scrisă, bazată pe teste standardizate la nivel național, și una practică, adaptată profilului artistic al elevilor. Astfel, evaluarea va combina cunoștințele teoretice cu demonstrarea abilităților practice. Subiectele pentru proba scrisă

vor fi elaborate anual de o Comisie Națională, formată din cadre universitare și profesori de specialitate, iar la nivelul instituțiilor, examenele vor fi organizate de comisii interne, responsabile de desfășurarea corectă și transparentă a probelor. Evaluarea practică va ține cont

de specificul fiecărui domeniu: muzică, arte plastice, artă teatrală sau coregrafică, elevii urmând să susțină probe relevante pentru specializarea lor.

La examen vor fi admiși doar elevii care au finalizat integral programul de studii. Absolvenții care promovează vor primi Certificatul de competență artistică, însoțit de un supliment descriptiv.

Examenele vor avea loc până la 31 mai, iar noua metodologie va fi aplicată în regim pilot în 2026, urmând să fie ajustată ulterior în funcție de rezultate.

Elevii de gimnaziu și liceu, invitați să-și certifice competențele digitale

Autoritățile din educație au dat startul celei de-a doua etape a evaluării naționale a competențelor digitale, adresată elevilor din clasele a IX-a și a XII-a. Inițiativa urmărește să ofere tinerilor o confirmare oficială a nivelului de utilizare a tehnologiilor digitale, tot mai necesar în educație și pe piața muncii.

Testarea va fi realizată în format online, prin intermediul unei platforme dedicate, accesibilă de pe diverse dispozitive. Participarea nu este obligatorie, însă elevii interesați se pot înscrie până la sfârșitul lunii aprilie.

Evaluarea este programată pentru data de 25 mai și va avea loc în centre special desemnate, organizate la nivel local. Procesul este conceput astfel încât să asigure condiții egale pentru participanți, dar și protecția datelor personale.

Rezultatele din prima etapă arată un interes ridicat din partea elevilor: câteva mii au ales deja să-și testeze competențele digitale, majoritatea fiind din ciclul gimnazial. Testările s-au desfășurat în zeci de instituții de învățământ din toate regiunile țării.

Prin această inițiativă, Ministerul Educației și Cercetării și Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare își propun să încurajeze dezvoltarea competențelor digitale și să ofere elevilor un instrument util pentru parcursul lor academic și profesional.

UPSC a inaugurat două spații moderne dedicate digitalizării și studenților

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău a inaugurat două spații modernizate destinate comunității academice: EduDigitalHub și Biblioteca Științifică, ambele renovate și dotate conform standardelor internaționale. Noile facilități fac parte din strategia instituției de a dezvolta infrastructura Universitară și de a sprijini procesul de digitalizare a educației.

Spațiile sunt concepute pentru a oferi studenților acces la resurse informaționale moderne, tehnologii actuale și condiții optime pentru studiu, cercetare și activități bazate pe principiul colaborării. O noutate o reprezintă integrarea Autogovernanței Studențești în cadrul EduDigitalHub, care va funcționa ca un spațiu de lucru și inițiativă pentru proiecte educaționale și

sociale dezvoltate de studenți. Evenimentul a inclus ceremonia de tăiere a panglicii, realizată de rectorul UPSC, Alexandra Barbăneagră, împreună cu Carmen-Emilia Pânzaru, președintele Senatului Studențesc. La inaugurare au participat decani, cadre didactice, studenți și parteneri ai Universității, care au vizitat noile spații și au luat cunoștință de facilitățile oferite.

De remarcat că Biblioteca Științifică a fost reorganizată și digitalizată, oferind un mediu modern de informare și studiu. Conducerea Universității susține că aceste investiții contribuie la crearea unui mediu educațional adaptat cerințelor actuale și la consolidarea calității procesului de formare academică.

Continuă Campania de abonare, pentru anul 2026!

Dragi cititori,

Vă invităm să fiți alături de săptămânalul nostru și în anul 2026! Abonându-vă la *Univers Pedagogic pro*, veți beneficia cu fiecare ediție de: cele mai relevante informații din lumea educației, interviuri, reflecții și diverse materiale de analiză, utile pentru elevi, studenți, cadre didactice, manageri, alți specialiști și persoane interesate de tot ce ține de tărâmul fascinant al didacticii și instruirii.

Abonarea se face la sediile Oficiilor Î.S. „Poșta Moldovei”.

Fiți parte din comunitatea noastră și așa vă veți conecta la subiecte stringente, dar și la teme inedite ce contează pentru educație!

LA CONCURSUL EUROQUIZ MOLDOVA 2026 PARTICIPĂ PESTE 800 DE ECHIBE

Concursul EuroQuiz Moldova 2026 întrunește peste 800 de echipe de elevi din întreaga țară. Competiția a început săptămână trecută cu etapa școlară, fiecare echipă fiind formată din șase elevi (clasele IX-XII) și un profesor coordonator. După prima etapă, urmează cea raională, programată pentru 24 aprilie.

Formațiile învingătoare în această fază intermediară vor accede în marea finală EuroQuiz 2026, pentru înfruntarea decisivă ce se va desfășura pe 8 mai la Palatul Republicii din capitală. Echipa câștigătoare a jocului final va beneficia de o vizită de studiu la Bruxelles, Belgia, în vederea familiarizării cu instituții europene și diferite locuri emblematice ale capitalei UE.

Evenimentul este organizat de Biroul pentru Integrare Europeană, în parteneriat cu Asociația de jocuri intelectuale din Republica Moldova și Ministerul Educației și Cercetării. EuroQuiz este un concurs dedicat elevilor, având loc anual în țara noastră. Acesta promovează cunoștințele despre UE și valorile europene, în domenii precum istoria, geografia, instituțiile europene, arta, cultura, literatura, gastronomia și limbile vorbite pe continentul nostru.

Programul DOR, la a XIV-a ediție

Dosarele de înregistrare la programul guvernamental „DOR -Diasporă*Origini*Reveniri”, aflat la ediția a XIV-a și destinat copiilor și tinerilor din diasporă, dar și celor din R. Moldova, pot fi depuse până în data de 22 aprilie curent. În 2026, programul se va derula în două serii, fiecare incluzând câte 120 de participanți. Seria I se va desfășura în perioada 4-12 august, iar seria II – între 14 și 22 august.

Este de menționat că participarea este gratuită, cheltuielile fiind acoperite din bugetul de stat. Însă participanții urmează să suporte costurile de transport către și dinspre Republica Moldova. Totodată, ei sunt obligați să întrunească mai multe criterii de eligibilitate: vârste cuprinse între 12 și 17 ani, să poată comunica în limba română, să respecte procedurile de înscriere.

Prioritate li se va acorda candidaților care nu au mai participat anterior la program, conform principiului „primul venit, primul servit”. Pentru a se înscrie, copiii și tinerii din diasporă vor completa un formular de înregistrare, accesat pe link-ul brd.gov.md/formularul-de-aplicare-pentru-tabara-dor/. De asemenea, fiecare dintre ei va transmite la adresa electronică dor@gov.md un video în format MP4 cu durata de maximum un minut, în care se va exprima în limba română pe tema „De ce vreau să particip la Programul DOR?”.

În ceea ce ține de candidații din Republica Moldova, ei se vor înregistra prin completarea unui formular accesat prin link-ul brd.gov.md/formular-dor-moldova/. În plus, fiecare va expedia un e-mail la adresa dor@gov.md, cu subiectul „Valorile care ne unesc, oriunde ne-am afla”.

DOR este un program ce se desfășoară prin intermediul Biroului relații cu diaspora. Prin implementarea acestei inițiative se urmărește stabilirea unei conexiunii emoționale a copiilor și tinerilor din familii stabilite peste hotare cu țara natală, favorizându-se în același timp păstrarea tradițiilor și promovarea valorilor naționale.

Cor. UPP

Hackathon Pascal la UPSC

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău a găzduit, pe 8 aprilie a.c., cea de-a doua ediție a Hackathonului Pascal, un eveniment care a adus împreună studenți, cadre didactice și angajați ai instituției într-o competiție dedicată creativității și colaborării. Organizat de Direcția Comunicare, Imagine și Marketing Instituțional, evenimentul a avut drept scop consolidarea spiritului de echipă și valorificarea relațiilor dintre membrii comunității academice, într-un context inspirat de sărbătorile pascale.

Trei echipe mixte au intrat în concurs, fiecare fiind provocată să-și creeze propria identitate vizu-

ală – nume, slogan și logo – înainte de a parcurge un traseu complex de probe. Participanții au luat parte la o „vânătoare de ouă pascale”, desfășurată pe baza unor hărți ale campusului, care a inclus sarcini de logică, exerciții creative și activități dinamice.

Printre provocări s-au numărat rezolvarea de puzzle-uri tematice, descifrarea proverbelor prin emoji, completarea versurilor, dar și probe sportive și quiz-uri de cultură generală, inclusiv despre Republica Moldova și Universitate. Potrivit organizatorilor, accentul nu a fost pus

exclusiv pe competiție, ci pe implicare și colaborare.

Evenimentul s-a încheiat într-o atmosferă festivă, participanții fiind recompensați cu premii tematice. Hackathonul Pascal face parte din seria de inițiative menite să diversifice experiența studentescă și să promoveze un mediu universitar activ și conectat. Activitatea a fost realizată cu sprijinul administrației UPSC, al partenerului Dulcinea Moldova, precum și al Comitetului Sindical al Salariaților și al Comitetului Sindical al Studenților, care au oferit cadouri dulci și suveniruri participanților.

Nisporeni - Capitala Sportului 2026

Programul „Nisporeni - Capitala Sportului 2026” a intrat în faza de organizare, după prima ședință comună a reprezentanților Ministerului Educației și Cercetării și ai administrației publice locale. Proiectul vizează dezvoltarea sportului și implicarea comunității printr-un calendar amplu de activități dedicate tuturor categoriilor de vârstă.

În cadrul discuțiilor au fost conturate principalele direcții de implementare, etapele de desfășurare și lista preliminară a evenimentelor sportive. Autoritățile au pus accent pe inițiative care să valorifice potențialul local și să stimuleze participarea cetățenilor. Un element important al proiectului îl constituie

modernizarea infrastructurii sportive, dar și desemnarea unui ambador care să promoveze programul la nivel național. Pentru susținerea acestor acțiuni, Ministerul Educației și Cercetării va aloca aproximativ 2 milioane de lei.

Programul „Capitala Sportului”, ajuns la a doua ediție, are ca obiectiv promovarea unui stil de viață activ și consolidarea coeziunii sociale prin sport. Nisporeni a fost selectat în urma unui concurs la care au participat zece localități, confirmând interesul și implicarea comunității locale în dezvoltarea acestui domeniu.

Inițiativa continuă modelul lansat anul trecut, când titlul a fost acordat orașului Călărași, și își propune să transforme orașul Nisporeni într-un reper național al activităților sportive pe parcursul anului 2026.

Inga Mușinschi: „Educația adevărată începe atunci când elevii pleacă din clasă cu întrebări, nu doar cu răspunsuri”

Există oameni care nu doar predau lecții, ci dau sens învățării, care nu doar conduc instituții, ci construiesc comunități. Inga Mușinschi este unul dintre acești oameni pentru care educația nu este o profesie, ci o misiune trăită zi de zi, cu pasiune, responsabilitate și o energie care se transmite firesc celor din jur. Cu o experiență de 25 de ani la catedră, predând istoria, și 16 ani în fruntea Gimnaziului „Ion Creangă” din satul Soltănești, Nisporeni, dumneaei reușește să transforme o școală rurală într-un spațiu al performanței, al încrederii și al relațiilor autentice. În rolul său de mentor în cadrul

Institutului Național pentru Educație și Leadership, inspiră nu doar elevi, ci și generații de profesori aflați la început de drum. Mereu bine dispusă, cu un zâmbet care deschide uși și creează punți între oameni, doamna Inga Mușinschi aduce în fiecare zi acea „stare de bine” care face diferența într-o școală: siguranță, încredere și dorința de a deveni mai bun. Vă invităm să descoperiți, în rândurile ce urmează, nu doar un parcurs profesional impresionant, ci și viziunea unui lider care demonstrează că educația autentică începe cu dedicare și valori.

- Doamnă Inga Mușinschi, ce înseamnă pentru dumneavoastră să conduceți o instituție de învățământ rural?

- Să conduci o școală în mediul rural, înainte de toate, este un exercițiu de responsabilitate asumată față de o întreagă comunitate. Dincolo de funcție, e vorba despre oameni. Cel mai mare avantaj al unei școli mici este tocmai această proximitate: faptul că ne cunoaștem elevii nu doar după nume, ci le știm familiile, interesele și micile lupte cotidiene. Această conexiune ne permite să intervenim imediat atunci când un copil are nevoie de sprijin, transformând școala într-un spațiu al relațiilor autentice. O echipă restrânsă înseamnă și o putere de mobilizare incredibilă. Nu suntem doar colegi, suntem o unitate de intervenție rapidă pentru educație. Ne-am aruncat cu entuziasm în proiecte curajoase, precum pilotarea Standardelor pentru siguranța online (2021-2022) sau a disciplinei opționale de Educație electorală (2023-2024). Aceste inițiative nu au fost doar bife în calendar, ci motoare de creștere pentru profesorii noștri. Iar rezultatele copiilor sunt dovada vie că performanța nu depinde de mărimea localității, ci de calitatea muncii. Sunt mândră când văd cum elevii noștri „se bat” de la egal la egal cu oricine. Faptul că în ultimii doi ani absolvenții noștri au obținut cea mai mare medie din raionul Nisporeni la examenul de absolvire a Gimnaziului la Istoria românilor și universală, sau că premiile de la Olimpiadele de Biologie și Chimie au devenit o constantă, ne confirmă că suntem pe drumul cel bun. În 2024 am obținut Diploma de mențiune, iar în 2025 - Diploma de gradul II pentru rezultate remarcabile demonstrate în cadrul Olimpiadei raionale la disciplinele școlare, treapta gimnazială. Succesele dobândite la concursul național „Personalități și monumente din localitatea natală”, organizat de Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” (locul III), sau la cel desfășurat de DVV International, ANTIM, Eustory (locul III, mențiune) arată că acești copii au rădăcini puternice și viziune. Desigur, nu ne ascundem după deget: provocările sunt zilnice. Ne luptăm cu bugete strânse, cu dificultatea de a aduce tinerii profesori la sat și cu un acces mai greu la resurse de ultimă oră. Dar, în final, cred cu tărie că o școală rurală poate fi un reper de excelență. Când pui la un loc implicarea profesorilor, încrederea părinților și potențialul copiilor, distanța față de oraș dispare.

- Ce strategii utilizați pentru a sprijini dezvoltarea profesională continuă a profesorilor din instituția pe care o conduceți?

- În ce privește dezvoltarea profesională a cadrelor didactice, pun

accent, în primul rând, pe motivare și inspirație. Cred că un profesor evoluează atunci când își dorește acest lucru, de aceea încerc să creez un mediu în care colegii mei se simt apreciați, susținuți și încurajați să se implice. Promovez o cultură a învățării continue, bazată pe încredere și colaborare. Încurajez schimbul de experiență între colegi. De asemenea, susțin participarea la activități de formare continuă – cursuri, webinare, programe de dezvoltare profesională. Un aspect la care țin foarte mult este sprijinul individualizat. Îmi fac timp să discut cu fiecare coleg despre parcursul său, mai ales atunci când decide să facă pasul spre obținerea unui grad didactic. Este o mândrie personală faptul că, dintr-o echipă mică de 11 oameni, avem deja 4 colegi cu gradul didactic I. Pentru o școală rurală, acest număr spune o poveste despre ambiție și dorința de a nu rămâne pe loc. În esență, strategia mea se bazează pe ideea că dezvoltarea profesională se construiește prin implicare, colaborare și dorința de a fi mâine mai bun ca azi.

- Se spune că un profesor bun explică, dar unul excepțional inspiră. Cum arată, în viziunea dumneavoastră, o lecție care inspiră cu adevărat?

- Elevii de astăzi primesc într-o zi mai multă informație decât primeau bunicii lor într-un an, așa că ora de istorie nu mai poate fi despre tocit ani și nume de domnitori. Dacă facem asta, îi pierdem în primele cinci minute. Eu încerc să-i fac să vadă legătura invizibilă dintre ce s-a întâmplat acum sute de ani și de ce lumea arată așa cum o văd ei azi pe social media. În clasa mea, întrebarea preferată este „De ce?”. Îi bat la cap să fie sceptici, în sensul bun. Să nu creadă tot ce citesc pe net, să verifice, să compare. Practic, folosim trecutul ca să învățăm să nu fim manipulați în prezent. Manualul e doar un punct de plecare, o variantă a poveștii. Îi învăț că există perspective diferite și că e datoria lor să caute surse, să analizeze și să-și formeze propria opinie, nu să repete ce scrie într-un paragraf. Până la urmă, pentru mine nu contează ca un elev să știe pe de rost data unei bătălii, dar să înțeleagă de ce s-a ajuns acolo. Mai important decât nota din catalog este să-i văd că ies de la oră cu semne de întrebare, cu reflecții și cu dorința de a înțelege mai profund lumea în care trăiesc.

- Dacă ați putea invita o personalitate istorică la una dintre lecțiile dumneavoastră, pe cine ați alege și ce întrebare i-ați pune?

- L-aș alege pe Alexandru Ioan Cuza. Îl admir pentru curajul de a

iniția schimbări într-o perioadă complicată. A fost un lider care nu s-a temut să ia decizii importante, chiar și atunci când acestea nu erau pe placul tuturor, dar erau necesare. Întrebarea ar fi: „Ce înseamnă, cu adevărat, să ai curajul de a schimba un sistem, știind că vei întâmpina rezistență?” Cred că răspunsul lui ar fi o lecție valoroasă nu doar pentru elevi, ci și pentru noi, ca profesori. Pentru că, dincolo de contextul istoric, provocarea rămâne actuală: cum să ai puterea de a face schimbări atunci când acestea sunt necesare, dar dificile. O astfel de întâlnire i-ar ajuta pe elevii să

înțeleagă că istoria nu este doar despre trecut, ci despre oameni care au avut viziune, responsabilitate și determinare. Iar aceste valori sunt la fel de importante și astăzi.

- Elevii spun adesea că își amintesc profesorii după emoția pe care le-au transmis-o. Ce emoție vreți să rămână după o oră de istorie cu dumneavoastră?

- Este sentimentul de siguranță emoțională. Siguranța de a fi ei înșiși, de a vorbi liber, de a pune întrebări fără teama de a greși. Îmi doresc ca elevii mei să simtă că ora de istorie este un spațiu în care sunt acceptați, înțeleși și respectați. Pentru mine, este important ca elevii să plece din clasă mai încrezători în ei. Să știe că vocea lor contează și că au un loc în care sunt ascultați. Până la urmă, confirmarea nu vine din notele de 10, ci din lucrurile acelea mărunte care îți fac ziua mai frumoasă: o îmbrățișare sinceră pe hol (iar aceasta în instituția noastră e deja un ritual), acel „Mulțumim pentru lecție!” spus din inimă la finalul orei. Atunci știi că nu le-ai predat doar o temă de istorie,

ci ai construit o punte între suflete.

- În calitate de mentor național, care este cea mai frecventă provocare pe care o observați la profesorii debutanți astăzi?

- Ca mentor, îi privesc cu un amestec de admirație și îngrijorare pe tinerii care intră acum în sistem. Văd la ei ceva ce generația mea n-a prea avut: un pragmatism sănătos, o atenție mai mare față de propria stare emoțională și un respect sănătos față de sine. Tinerii profesori au curajul de a-și exprima limitele, de a spune „nu” atunci când cerințele externe intră în disonanță cu valorile sau nevoile lor personale. Este un lucru pe care, sincer, generația noastră nu l-a avut întotdeauna. Pe de altă parte, sistemul nostru e dur și uneori îi vezi cum dau un pas înapoi sau renunță prea repede când dau de greu. Dar, știți, dincolo de toate strategiile de mentorat, cel mai mult mă mișcă momentele acelea „nefiltrate”. Odată eram la un bootcamp la Strășeni, după o zi plină, când două fete tinere, profesoare la început de drum, s-au apropiat de mine. Nu m-au întrebat de metodologii, ci s-au uitat în ochii mei și mi-au zis simplu: „Vrem și noi să ajungem ca dumneavoastră”. În clipa aceea, am simțit sensul muncii mele. Poți să le predai cursuri întregi, dar dacă nu reușești să le transmiți că meseria asta e frumoasă, cu toate greutățile ei, n-ai făcut nimic. Mentoratul nu e despre dosare, este despre a fi un model de om pe care ei să vrea să-l urmeze.

- Dincolo de date și evenimente, ce lecții importante ar trebui să învețe elevii de astăzi din istoria țării noastre?

- Dacă elevii mei pleacă de la oră doar cu niște ani memorati, înseamnă că am pierdut împreună timpul. Cea mai importantă lecție? Verticalitatea. Să învețe că, indiferent de vremuri, poți să alegi să nu pleci capul. Îmi place să le dau exemple care să-i pună pe gânduri. Le vorbesc despre strategiile lui Ștefan cel Mare sau despre curajul și devotamentul Reginei Maria, dar nu ca despre niște statui de piatră, ci ca despre oameni care au avut de ales în momente de criză. Așa cum spunea și Octavian Țicu, „Lecția de istorie este locul unde istoria explică realitatea în care trăim”. Dar mai e ceva, peste care nu vreau să trecem ușor: memoria. Nu avem voie să uităm de foame, de deportări sau de încercarea aceea forțată de a crea „omul nou” în perioada sovietică – „homo moldovan sovietic”. Sunt răni care încă dor în familiile lor, la bunicii lor. Le explic că libertatea și identitatea sunt

fragile – se pierd ușor și se câștigă cu jertfă. Vreau să înțeleagă că neamul nostru a supraviețuit nu doar prin războaie, ci printr-o rezistență tăcută. Ne-am ținut de limbă și de tradiții ca de un colac de salvare, indiferent ce imperii au dorit să ne cucerească – otoman, habsburgic, țarist sau sovietic. În final, asta aș vrea să rămână în mintea lor: să știe cine sunt, de unde vin și, mai ales, să aibă grijă să nu repete greșelile trecutului. Pentru că, fără aceste repere, este dificil să construiești un viitor solid.

- Sunteți cunoscută prin energia pozitivă pe care o aduceți în școală. Cum se construiește, zi de zi, această „stare de bine” într-un colectiv pe care îl conduceți?

- Îmi place mult un gând al Ilenei Vulpescu: „La orice trebuie să ai noroc în viață, dar mai ales la oameni”. Cred că eu am avut acest noroc. Încerc, la rândul meu, să păstrez un climat bazat pe respect și apreciere. Pentru că, de cele mai multe ori, lucrurile simple – un cuvânt bun, o încurajare – sunt cele care construiesc, zi de zi, starea de bine.

- Există un motto după care vă ghidați în activitate?

- Nu cred că am un motto care să mă ghideze permanent. În diferite momente ale vieții, îmi revin în minte cuvinte ale unor oameni înțelepți, care capătă sens în funcție de context. Totuși, există un gând care mi-a rămas aproape de suflet și pe care îl regăsesc adesea și în notițele mele – cuvintele Regelui Ferdinand: „Nu zidurile fac o școală, ci spiritul ce domnește într-însa”. Cred că acest gând reflectă cel mai bine ceea ce încerc să construiesc zi de zi în școală.

- Cum reușiți să mențineți echilibrul între viața profesională și cea personală?

- Un asemenea echilibru nu este ușor de menținut. Dar și aici cred că am avut noroc la oameni – oamenii mei. Mă refer, în primul rând, la familie – mama, soțul și tot universul meu, fiul Laurențiu, student în anul VI la USMF „Nicolae Testemițanu”. Ei sunt sprijinul meu, echilibrul și motivația de a merge mai departe. Nimic nu ar fi posibil fără membrii familiei care te susțin, care cred în tine și care îți dau puterea de a deveni mai bun, pentru că ei sunt convinși că poți. La fel de importanți sunt și prietenii – persoanele pe care viața mi le-a adus aproape. Sunt acei oameni sinceri, care îți spun adevărul, care te ajută să-ți vezi greșelile, dar și să nu uiți cine ești cu adevărat. Oameni care te susțin și te încurajează să mergi mai departe.

A intervievat:
Silvia ȚURCAN

Preludiul Sărbătorilor Pascale, prilejuit de Maria și Rodica Mocanu

Acest articol putea fi intitulat *Florii cu insomnii*, deoarece am început să lucrez la el pe la ora 4 spre dimineață după ziua de Florii, fiind încă sub impresia „Ecolui Secunde” provocat de întâlnirea Mariei Mocanu cu un grup de elevi adolescenți, precum și de vernisajul Expoziției fotografice personale a Rodicăi Mocanu, fiica distinsei interprete de muzică și scriitoare. Evenimentul, care a avut loc la Biblioteca „Transilvania” din Chișinău, a fost de fapt un preluu al Sfințelor Sărbători de Paști din anul acesta prin, mesajul și atmosfera unei reușite simbioze dintre cuvânt, spirit, imagine și muzică.

Nu a fost o simplă prezentare de carte, vorba e de „Ecol Secunde”, una din recentele publicații ale Mariei Mocanu, ci de o întâlnire de suflet... De un dialog sincer cu cititorii unei mari artiste și scriitoare care, după cum susține Vasile Macoviciuc, pe coperta a patra a cărții nominalizate, „este avantajată de o bogată zestre nativă: are vocea doinei și harul receptării poetice a lumii. Prin creație culturală, își caută și își cultivă rădăcinile, iar acestea sunt de obicei în propria ființă – ca identitate spirituală – și în imediata apropiere. De obicei, aceste chestiuni originare sunt însoțite de o taină care te definește ca ins și te depășește în toate privințele, tu fiind simplă parte din ceva mult mai cuprinzător și mai valoros, iar cei din neam îți sunt alături”.

Cu adevărat, vocea Mariei Mocanu și spiritul ei a coborât ca o lumină lină și ne-a împropătat sufletele și cugetele noastre. Iar majoritatea tinerilor prezenți în sală, pe parcursul unei ore și ceva, au avut prilejul să se îmbogățescă spiritual și să aibă șansa unui contact pe viu cu o mare personalitate. Iar gazda, Parascovia Onciu, și moderatorul evenimentului, subsemnatul, s-au ales cu câte un autograf. Vorba e de două autografe îngemănate, după cum le-am catalogat, primul: „Pentru cititorii Bibliotecii „Transilvania”, cu drag, aceste ecouri ale secunde mele. M. Mocanu. 01.04.2026”. Și cel de-al doilea, care e aproape identic, dar are o adresare personală: „Pentru A.V., cu drag aceste ecouri ale secunde mele. M. Mocanu”. Simbolice și importante sunt aceste autografe, deoarece ele vin din partea unui talent emblematic și nativ, după cum ne mărturisește profetic și cu un pic de umor chiar autoarea în poemul „Ursitoarele”: „Cele trei ursitoare în albe veșminte, / cele trei duhuri sfinte, / trimise de Dumnezeu, / s-au grăbit să-mi urzească destinul, / venind cu plinul... A treia zi după naștere, mama / știa că vor veni, le-a așteptat, / a pregătit masa, bucate alese, / lumânări aprinse / lângă un păhărel de rachiu / pe o felie de pâine / și a lăsat așa masa încărcată / până în zori. / Or fi băut rachiu ursitoarele / de au fost atât de generoase”.

Al doilea poem din acest volum la fel are o notă șagălnică, dar și spirituală în același timp, citez din

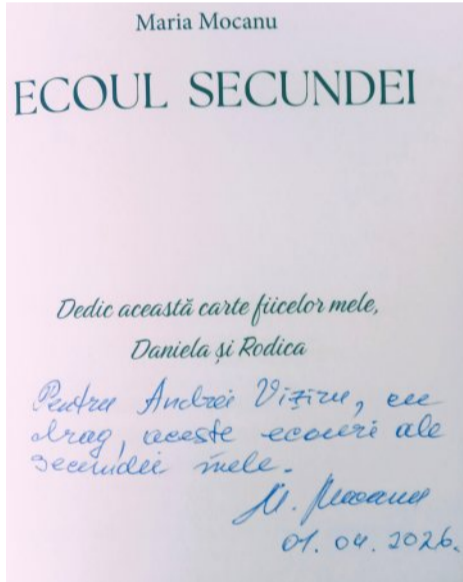

ultima strofă: „Cucul cheamă primăvara, / poate de aceea e numit și / Pasărea bucuriei, dar / de ce mi-a cântat numai mie, / doar El simte și Dumnezeu știe” (*Pasărea bucuriei*). Ziceam că această întâlnire a fost ca un preluu al Sărbătorilor Pascale, un argument fiind și poemul dedicat Paștelui Blajinilor, implicit tatălui scriitoarei: „Din cealaltă parte a ierbii, / Tata așteaptă primăvara, / Blajinii. / ...Pregătesc un scaun pentru tata, / aprind lumânarea, / deschid porțile. / Bate toaca din cer – semn că Dumnezeu își începe rugăciunea” (*Va veni la noi*). În postfața cărții, Vasile Macoviciuc a intuit foarte bine trăsătura distinctivă a creației Mariei Mocanu, care e bazată pe „Înțelepciunea străveche – cu origine și structură folclorică” ce „ocolește și re-semnifică tragedia existenței, postulează o familiaritate a omului cu lumea”.

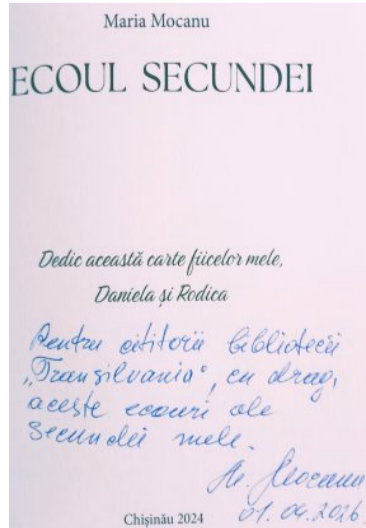
Pe de altă parte, întâlnim la Maria Mocanu acea evlavie și sentiment sacru față de „părinții ca sfinții”, precum i-a numit Ștefan Sofronovici. De fapt, respectul față de părinți e unul din primele postulate biblice. Cutremurător este poemul *Bătrânii*, scris parcă în cheia lui Adrian Păunescu: „Grijulii, discreții, plâpânzi, nu vor să deranjeze. / Se retrag mereu în sinea lor / rugându-l pe Dumnezeu / să le dea o moarte ușoară. / ...Istoviți și ușați / aidoma frunzulițelor / din luna decembrie, / care stau ghemuite / și speriate la capătul crenguței, / dar cu deplină încredere / că prin ele, / tocmai prin ele / copacul mai există. / Covațul mai respiră”.

După Grigore Vieru, Maria Mocanu este cea care vine cu niște poeme tulburătoare dedicate mamei. De fapt, în 2020 îi dedică, putem zice indirect, cartea „Cum să rușinezi moartea” *Poeme din lunca Prutului*, la care voi reveni cu o altă ocazie. Dar iată cum o definește ea în *Ecol Secunde*: „Ochii – două chemări, / scrutând mereu orizontul / În așteptarea copiilor” (*Mama*). Respectul față de această ființă este unul cosmic: „Cu un baston noduros, / cu mersu-i ostent / încetinit de săruri și boli / cu sfioșenie încearcă mama să intre în poem. / Soarele împărtașește cu ea / bucuria de a răsări și / suferința de a apune” (*Mama în poem*). Ori

după cum afirmă Vasile Macoviciuc, „De fapt, este în joc prezența tradiției spirituale în viața de fiecare zi a generațiilor: „Mi-i dor de tine, mamă... / Am fost două pagini ale aceiași cărți, / Copiii mei nu închid cartea, / nu vor să ne piardă” (*Noi, amândouă*). Același autor al postfeței amintește de activitatea culturală complexă a Mariei Mocanu: „diversă, consistentă: a făcut cercetare științifică în mediu instituțional și expediții folclorice în diferite zone ale Moldovei, din stânga și din dreapta Prutului; este redactor realizator al emisiunii de etnologie și muzică populară „Dor de izvor” la Radio România Chișinău; are o bogată discografie – albume muzicale, casete, CD-uri, DVD-uri;

este membră a Uniunii Muzicienilor, a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova, a Uniunii Scriitorilor din Moldova; este autorul a două volume de interviuri și reportaje. Doar un mic detaliu biografic îi scapă postfațatorului, și anume că după absolvirea Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea de Filologie, ea activează ca profesoară de limbă și literatură română în satul Manta, Cahul. De acolo și dragostea de cuvântul rostit și apoi de cel scris, precum și de folclorul de la firul ierbii.

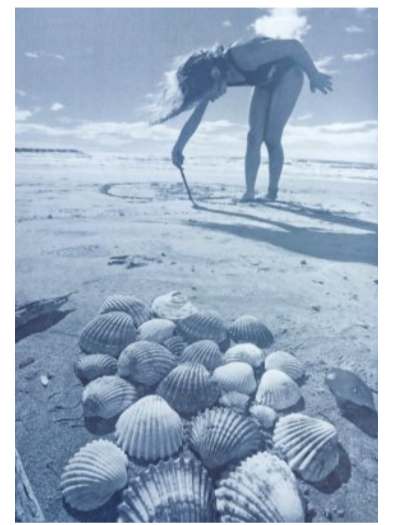
Partea a doua a întâlnirii a fost consacrată Rodicăi, fiicei Mariei Mocanu, care și este autoarea fotografiilor alb-negru incluse în cartea „Ecol Secunde”, ce-i dă o prestanță și o eleganță aparte. În plus, pe simezele Bibliotecii a fost vernisată Expoziția fotografică personală „Darul clipei”, autoarea Rodica Mocanu. Protagonista expoziției s-a născut pe 22 iulie 1984, la Chișinău. În intervalul 1990-1999, învață la Liceul Teoretic „Nicolae Iorga” din Chișinău. În 2000-2004, studiază la Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Pământădeală” din capitală, specialitatea Design vestimentar. În anii 2007-2008, a lucrat în calitate de machieuză pentru: Activ Studio, EURO TV Chișinău și revista „Punc”. Pe parcursul anilor 2007-2012, își creează Marca de bijuterii By Mocanu. Iar în perioada 2008-2009, a colaborat cu renumitul designer Stela Verebceanu la crearea costumelor pentru cirul KNIE (Salto Natale) și piesa „Ioana d'Arc” la teatrul „Eugen Ionescu” din Chișinău.

A participat la următoarele expoziții de grup: Bienala internațională de artă decorativă, 2009; Expoziția Internațională Black Sea Letex Moldexpo, 2009; Expoziția de pictură, Biblioteca „Onisifor Ghibu”, 2004; Expoziția de pictură „Dinastia Mocanu”, 1994, toate desfășurate la Chișinău. S-a afirmat și ca ilustrator de carte: *Bunicuța Zburătoare* de Ion Hadârcă, volum de versuri, 2002 (Premiul special al juriului pentru ilustrații); *Fața Soarelui* de Maria Mocanu, povestiri pentru copii, 2012; *Ecol secunde*, 2024.

Dacă e să facem o scurtă retrospectivă a recente expoziții, ea indiscutabil a înfrumusețat incinta Bibliotecii, sincronizându-se cu frumusețile naturii, cu verdele crud de afară și avalanșa pomilor înfloriți. Pe simezele Bibliotecii „Transilvania” cititorii și vizitatorii au putut admira peisaje mirifice marine și instantanee de pe mapamond, cu mesaj filosofic. Lucrările impresionează prin contrast și inedit, prin unicitatea momentelor surprinse. Prima fotografie ne trezește la realitate și în același timp ne redă contrastul dintre real și abstract. Cea de a doua ne surprinde cu o păpădie, care vine să ne introducă în viața umană când copilăria e asemenea unei flori plâpânde ce se trece parcă pe neprins de veste. După cum ne amintește și Nichita Stănescu, „Viața trece prea repede, îngrozitor de repede. N-apuci să te naști, că-i și

îmbătrânit”. Putem zice, că avem de a face în aceste fotografii cu o succesiune a vârstelor umane, dar și a splendorilor naturii, amintindu-ne celebra maximă latină *carpe diem (trăiește clipa)* – oprește-te, clipă, că ești feerică, am adăuga noi. Or, dureros de frumoasă și prețioasă în același rând.

Urmează câteva fotografii cu chipurile unor fete tinere, suple și grațioase pe fundalul unor răsărituri și amurguri marine. Ca apoi să apară o imagine cu două franțuzoaice în vârstă, ajunse în toamna vieții, dar care se bucură de o plimbare pe litoral. De fapt, se zice că adevărata artă sau frumusețe nu are nevoie atât de comentarii, cât de contemplații și admirație. Se evidențiază și fotografiile cu reflecțiile în apă ale soarelui, cerului, umbrelor noastre, ce ne însoțesc toată viața ca o dublură sau un *alter ego*. Se știe că „suntem și rămânem pentru noi înșine o taină într-o lume a misterului cosmic”. Aceste fotografii, o bună parte incluse în cartea Mariei Mocanu, completează de minune mesajul poemelor, deoarece, după cum menționează Vasile Macoviciuc, „Acesta este, de fapt, teritoriul generic al poeziei care propune diferite ipostaze ale unei cunoașteri trăite, complexe, cu multiple linii de sens, cu înțelesuri care nu sunt captive și nu pot fi exprimate prin enunțuri direct inteligibile; din punct de vedere spiritual, sufletul nostru se află mereu în față cu absolutul, fiecare încercând să fie el însuși, o singularitate omenească în fața propriei minți și în raport cu lumea”.

Tot Maria Mocanu a fost cea care a încununat această oră de literatură, artă și folclor cu o suită de cântece, convingându-ne pe cei prezenți că, în fond, „Cântecul luminează, înaripează și doare... / și voi ninge peste ape, și voi ninge peste pleoape” (*Doar cântul*). Ziceam de o simbioză dintre poezie, fotografie și muzică. Iată niște versuri memorabile în acest sens: „Zborul e chemarea pământului... / Iar noi truditarii între cer și pământ” (*Căderea frunzelor*). Vom încheia cu un elogiu sau un imn al Mariei Mocanu dedicat mamei și valorilor noastre perene: „Cu zestrea covoarelor de la mama / țesute din firul anotimpurilor, cu dragoste, așteptări și doruri, / eram cea mai mândră dintre mirese. / Ce caldă era casa în haina culorilor potrivite de mama!!! / Pereții cer noi veșminte” (*Covoarele*).

Andrei VIZIRU

Viața cu autism, între provocări zilnice și nevoia de sprijin real

Realitatea familiilor care cresc copii diagnosticați cu tulburări din spectrul autist (TSA) reflectă un cumul de provocări care nu țin doar de un anumit stat, ci de felul în care societățile reușesc – sau nu – să răspundă nevoilor copiilor neurodivergenți. Un reportaj amplu realizat în România aduce în prim-plan dificultăți care se regăsesc, într-o măsură semnificativă, și în Republica Moldova: acces limitat la servicii, neajunsuri financiare, epuizare parentală și o integrare socială fragilă.

Dincolo de cifre și statistici, aceste realități descriu vieți marcate de efort continuu, adaptare și incertitudine. Pentru multe familii, fiecare zi înseamnă o luptă pentru echilibru, între nevoile copilului și resursele disponibile.

Acces dificil la servicii și terapii costisitoare

Una dintre primele bariere întâlnite de părinți este accesul la diagnostic și intervenție timpurie. Deși nivelul de informare a crescut în ultimii ani, există încă situații în care evaluarea este amânată, fie din lipsa specialiștilor, fie din cauza dificultăților de acces la servicii medicale specializate.

După stabilirea diagnosticului, începe o etapă complexă, în care familia trebuie să identifice și să susțină terapii adaptate copilului. Acestea nu sunt doar variate – de la terapie comportamentală și logopedie, până la kinetoterapie și intervenții ocupaționale –, ci și costisitoare. În multe cazuri, intervențiile vor fi zilnice, de lungă durată și realizate de o echipă multidisciplinară.

În lipsa unei infrastructuri publice suficient dezvoltate, părinții ajung să depindă de servicii private. Costurile pot ajunge la sume considerabile lunar, iar mecanismele de compensare existente sunt greu de accesat sau insuficiente. Astfel, sprijinul real devine dependent de resursele financiare ale familiei. Această situație este familiară și în Republica Moldova, unde diferențele dintre mediul urban și cel rural sunt vizibile, iar accesul la specialiști rămâne limitat în multe regiuni.

Părinți epuizați între responsabilitate și lipsă de sprijin

Impactul diagnosticului nu este doar medical

sau educațional, ci profund emoțional. Viața de familie se reorganizează complet, iar părinții sunt nevoiți să își asume roluri multiple: îngrijitori permanenți, coordonatori ai terapiilor, susținători emoționali și, adesea, intermediari între copil și sistem.

Această presiune constantă duce frecvent la epuizare. Mulți părinți se confruntă cu burnout, lipsă de timp pentru sine și dificultăți de menținere a echilibrului între viața personală și responsabilitățile zilnice. În numeroase cazuri, unul dintre părinți renunță la

serviciu pentru a putea susține programul copilului, ceea ce accentuează vulnerabilitatea financiară a familiei.

În familiile monoparentale, situația devine și mai dificilă. Lipsa unui sprijin constant transformă fiecare zi într-un efort continuu, iar absența serviciilor de tip „respiro” sau a unor programe de suport pentru părinți amplifică izolarea și oboseala acumulată.

Școala, între incluziune declarată și realitate dificilă

Integrarea copiilor cu autism în sistemul educațional reprezintă una dintre cele mai sensibile provocări. Deși cadrul legal susține educația incluzivă, realitatea din școli arată o discrepanță majoră între principii și aplicare.

Curriculumul nu este întotdeauna adaptat nevoilor elevilor neurodivergenți, iar mediul fizic și ritmul de predare pot deveni factori de stres pentru aceștia. În plus, lipsa personalului de sprijin – cum ar fi profesorii de suport sau asistenții personali în clasă – îngreunează procesul de integrare.

Există, desigur, și exemple pozitive, în care implicarea cadrelor didactice și des-

chiderea colectivului de elevi fac diferența. Însă aceste cazuri sunt mai degrabă excepții decât reguli și depind, în mare parte, de inițiative individuale. În Republica Moldova, eforturile de dezvoltare a educației incluzive sunt vizibile, însă provocările rămân similare: resurse limitate, pregătire insuficientă a personalului și dificultăți de adaptare a sistemului la diversitatea nevoilor elevilor.

Terapia, un proces de durată și adaptare continuă

Recuperarea copiilor cu TSA nu urmează un model standard. Fiecare copil are un profil unic, iar intervențiile trebuie personalizate și ajustate constant. De aceea, abordarea multidisciplinară este esențială, implicând specialiști din mai multe domenii.

Intervenția timpurie poate avea un impact semnificativ asupra evoluției copilului, însă aceasta depinde de accesul la servicii și de capacitatea familiei de a susține un program constant. În paralel, activitățile non-formale – sportul, arta, jocul – contribuie la dezvoltarea unor abilități sociale și emoționale. Pentru părinți, provocarea nu este doar financiară, ci și decizională: identificarea terapiilor potrivite, menținerea continuității și adaptarea permanentă la nevoile copilului.

Lipsa specialiștilor și presiunea asupra sistemului

Creșterea numărului de diagnostice de tulburări din spectrul autist a accentuat o problemă deja existentă: deficitul de specialiști. Atât sistemul public, cât și cel privat se confruntă cu o cerere care depășește capacitatea de răspuns.

Formarea unui specialist necesită ani de pregătire, iar munca în acest domeniu presupune o încărcătură emoțională ridicată. Din acest motiv, mulți profesioniști aleg să se reorienteze, ceea ce accentuează lipsa de personal calificat. În consecință, familiile sunt nevoite să caute soluții alternative, să aștepte perioade îndelungate pentru programări sau să renunțe temporar la intervenții esențiale.

Izolarea socială și nevoia de schimbare a mentalităților

Integrarea socială rămâne o provocare majoră nu doar din cauza dificultăților copiilor, ci și a reacțiilor societății. Lipsa de informare și prejudecățile pot transforma experiențele cotidiene în momente de tensiune pentru familii.

Situațiile din spațiul public, în care comportamentul copiilor este interpretat greșit, contribuie la stigmatizare și la retragerea treptată a familiilor din viața socială. În timp, izolarea devine o consecință firească a lipsei de sprijin și înțelegere. Schimbarea acestei realități presupune mai mult decât politici publice – este nevoie de educație, empatie și implicare comunitară.

Viitorul, între incertitudine și responsabilitate colectivă

Una dintre cele mai mari temeri ale părinților este legată de viitorul copiilor lor. După împlinirea vârstei de 18 ani, opțiunile devin limitate, iar sprijinul instituțional scade considerabil.

Fără servicii dedicate adulților cu autism și fără programe de integrare socioprofesională, tranziția spre viața adultă rămâne un punct critic. Această realitate este resimțită atât în România, cât și în Republica Moldova.

De la conștientizare la acțiune

Marcată anual pe 2 aprilie, Ziua Internațională de Conștientizare a Autismului aduce în atenție nu doar importanța informării, ci și necesitatea unor soluții concrete. Experiențele familiilor arată clar că autismul nu este doar o problemă individuală, ci una care implică întregul sistem social.

Accesul la servicii, educația incluzivă și sprijinul comunitar sunt elemente esențiale pentru construirea unui mediu în care fiecare copil să aibă șansa de a se dezvolta. Pentru Republica Moldova, aceste concluzii pot reprezenta un punct de reflecție, dar și un impuls spre acțiuni mai ferme în vederea sprijinului copiilor cu autism și al familiilor lor.

Biblioteca, „pașaportul” gratuit către Europa: Cum se transformă destinele prin învățarea limbilor străine

În era globalizării, cunoașterea unei limbi străine a încetat de mult să fie un lux sau un simplu rând în CV, devenind o necesitate vitală. Totuși, barierele financiare rămân adesea o piedică de netrecut pentru mulți cetățeni. În acest context, Biblioteca „Ștefan cel Mare și Sfânt” din Chișinău demonstrează că accesul la educație de calitate poate fi gratuit, echitabil și capabil să schimbe vieți.

De la vis la realitate:

„Biblioteca mi-a schimbat viața”

Povestea Georgetei Ciubotaru este oglinda multor cursanți care trec pragul bibliotecii. „Îmi doream să învăț limba italiană, dar nu aveam posibilitatea financiară. Biblioteca mi-a schimbat viața și cariera”, mărturisește aceasta. Astăzi, ea nu se oprește aici, participând activ și la cursurile de spaniolă și germană.

Pentru mulți elevi, tineri sau pensionari, prețurile centrelor lingvistice private sunt exorbitante. Fără aceste competențe, riscul de marginalizare este uriaș. Pornind de la această realitate, biblioteca a inițiat servicii gratuite de învățare a limbilor străine, oferind acces egal și echitabil la educație pentru toți cei interesați, astfel transformându-se într-un centru vibrant de învățare permanentă.

Puterea voluntariatului:

Oameni care dăruiesc cunoaștere

Succesul acestor programe se bazează pe o resursă neprețuită: solidaritatea. Serviciile sunt oferite de voluntari dedicați, care aleg să își pună experiența în serviciul comunității. Printre aceștia se numără surorile Mariana, Natalia și Larisa Iațco, Lucia Canțir-Prohnițchi, Elena Mardari, Tatiana Pușcaș, aducând astfel Europa mai aproape de chișinăuieni.

Oferta educațională este impresionantă și diversificată: „Parlons français” (franceză); „Deutsch” (germană); „Italiano vero” (italiană); „Español para todos” (spaniolă); „Engleza de la mic la mare”. Cu peste 120 de participanți anual, lecțiile săptămânale nu sunt doar cursuri teoretice, ci întâlniri interactive axate pe comunicare, desfășurate într-o atmosferă prietenoasă.

„Limba care ne unește” – integrare prin comunicare

Un pilon esențial al bibliotecii este programul destinat aolingvilor. Acesta sprijină învățarea limbii române, facilitând integrarea socială a celor care locuiesc în Chișinău. Rezultatele sunt palpabile. Lidia Savina, de exemplu, a reușit nu doar să învețe limba, ci să devină ea însăși profesor la Biblioteca „Traian”. „Acum pot vorbi fără teamă și am un job remunerat. Sunt foarte fericită”, spune ea.

Impact măsurabil și viziune europeană

Cifrele și faptele vorbesc de la sine: Peste 80% dintre participanți și-au îmbunătățit vizibil competențele de comunicare. Mulți cursanți au reușit să acceseze oportunități de muncă peste hotare sau să își crească încrederea în sine pe plan local. Biblioteca contribuie direct la Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD 4 și 10), reducând inegalitățile prin educație.

Biblioteca „Ștefan cel Mare și Sfânt” este un loc unde fiecare utilizator se regăsește. Aici, cei interesați participă la cluburi de lectură și pe interese, ateliere de creație, traininguri etc., care le schimbă viața – o adevărată punte spre viitor. Într-un spațiu modern și deschis, învățarea fără piedici financiare transformă barierele lingvistice în oportunități.

Aici, integrarea europeană nu este un concept abstract, ci o experiență trăită la fiecare oră de curs. Biblioteca devine astfel un partener strategic pentru instituțiile de învățământ, oferind resurse complementare și un mediu de învățare non-formal care sprijină programele școlare și extinde orizonturile educaționale ale elevilor dincolo de sala de clasă.

Lilia CANȚIR,
șef serviciu la
Biblioteca „Ștefan cel Mare și Sfânt”/
BM „B. P. Hasdeu”, mun. Chișinău

Conferință Națională cu Participare Internațională a Studenților „Probleme și soluții în știința contemporană”

Conferința Științifică Națională cu Participare Internațională a Studenților „Probleme și soluții în știința contemporană” s-a desfășurat pe 2 aprilie curent la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. Evenimentul academic este dedicat valorificării cercetării științifice studențești și promovării dialogului interdisciplinar.

Conferința a reunit peste 400 de participanți – studenți, masteranzi și cadre didactice – din Republica Moldova, România, Polonia și Franța, creând un mediu propice

pentru schimbul de idei și bune practici în spațiul academic european. Un aspect relevant al ediției din acest an îl constituie interesul sporit manifestat față de eveniment, reflectat prin numărul mare de

participanți înscriși, diversitatea și consistența comunicărilor prezentate. Implicarea activă a studenților și tinerilor cercetători, precum și prezența unor participanți din diferite spații academice, evidențiază atractivitatea tematicii propuse și necesitatea unor astfel de platforme de dezbateră științifică.

Programul conferinței a inclus sesiuni de comunicări desfășurate în 21 de secții tematice, acoperind un spectru larg de domenii: științe ale educației, lingvistică, literatură, științe sociale, științe ale naturii, tehnologii informaționale, arte și design. Comunicările susținute au reflectat preocupările actuale ale tinerilor cercetători și diversitatea

tematică a cercetării contemporane.

Problematica abordată în cadrul conferinței a vizat aspecte de maximă actualitate: inovarea în educație, integrarea tehnologiilor digitale în procesul didactic, dezvoltarea competențelor de comunicare, sănătatea mintală în era digitală, educația pentru valori și multiculturalism, provocările societății contemporane în sfera mediului, economia sau geopolitica. Aceste teme reflectă nevoia de adaptare a cercetării și educației la dinamica accelerată a societății actuale și la cerințele unei lumi globalizate.

Importanța unui astfel de eveniment rezidă în stimularea spiritului

investigativ și critic al studenților, formarea competențelor de cercetare și comunicare științifică, consolidarea relației dintre mediul academic și realitățile sociale contemporane. Conferința a oferit un cadru propice pentru schimburi de idei, colaborare interdisciplinară și promovare a rezultatelor cercetării obținute de tineri. Prin amploarea tematică, participarea internațională și diversitatea comunicărilor, conferința „Probleme și soluții în știința contemporană” se afirmă ca o platformă relevantă de dialog științific, fiind un reper important de formare a viitorilor specialiști și cercetători.

Grecia pregătește restricții pentru accesul minorilor la rețelele sociale din 2027

Guvernul din Grecia anunță măsuri stricte privind utilizarea rețelilor de socializare de către copii, urmând ca, începând cu 1 ianuarie 2027, tinerii sub 15 ani să nu mai poată accesa aceste platforme. Inițiativa a fost confirmată de premierul Kyriakos Mitsotakis, care a subliniat necesitatea protejării sănătății mintale a adolescenților.

Potrivit oficialului, decizia vine pe fondul creșterii nivelului de anxietate în rândul tinerilor, asociată utilizării excesive a mediului online. Într-un mesaj adresat publicului, prim-ministrul a atras atenția că timpul îndelungat petrecut în fața ecranelor afectează odihna și amplifică presiunea socială generată de comparațiile și interacțiunile din mediul virtual.

Autoritățile elene susțin că măsura face parte dintr-un plan mai amplu de reglementare a utilizării tehnologiei în rândul elevilor. În acest sens, telefoanele mobile au fost deja interzise în școli, iar părinții au la dispoziție instrumente de control pentru limitarea timpului când tinerii se află pe rețele online.

Premierul Kyriakos Mitsotakis a menționat că Grecia își propune să deschidă calea unor reglementări similare la nivelul Uniunii Europene, exprimând convingerea că și alte state vor urma acest exemplu. Datele sondajelor indică un sprijin semnificativ al populației pentru această inițiativă, majoritatea cetățenilor fiind în favoarea restricționării accesului minorilor la rețelele sociale.

Totuși, persistă îngrijorări legate de aplicarea efectivă a măsurii, în condițiile în care mulți consideră că adolescenții ar putea găsi modalități de a ocoli restricțiile. În prezent, autoritățile analizează soluții care să asigure implementarea eficientă a noilor reguli, în concordanță cu legislația europeană.

Decada Memoriei și Recunoștinței a mobilizat mii de elevi din țară

Pe parcursul lunii martie 2026, la nivel național a fost desfășurată Decada „Memoriei și Recunoștinței”, o amplă inițiativă educațională organizată de Ministerul Educației și Cercetării în parteneriat cu Ministerul Culturii, Ministerul Apărării, Agenția pentru Cercetarea Memoriei Militare și alte instituții de profil. Programul a urmărit promovarea memoriei istorice și consolidarea valorilor civice în rândul elevilor din R. Moldova.

Decada a început la 2 martie, zi dedicată comemorării eroilor căzuți în Războiul pentru Independența și Integritatea Teritorială a Republicii Moldova. În instituțiile de învățământ general a fost organizată vizionarea filmului documentar „Noi suntem acasă”, oferind elevilor un minunat context pentru reflecție asupra unor evenimente istorice recente și impactului acestora în societatea contemporană.

Tot în aceeași zi, la Chișinău a fost organizată Conferința științifică națională „Cultura Memoriei și Recunoștinței: moștenire, prezent, viitor”, care a reunit reprezentanți ai autorităților, mediului academic și sistemului educațional. Discuțiile au evidențiat rolul educației memoriei în formarea identității și consolidarea coeziunii sociale.

Începând cu 3 martie, activitățile au fost desfășurate în toate raioanele și municipiile, incluzând conferințe locale și lecții tematice în instituțiile de învățământ general, profesional tehnic și mediu de specialitate. Pe parcursul lunii, au fost organizate zeci de conferințe științifico-didactice regionale, cu participarea a mii de cadre didactice, cercetători și elevi.

În paralel, au avut loc lecții publice susținute de istorici și experți, fiind abordate subiecte sensibile și relevante pentru istoria recentă, precum conflictul armat

din 1992, deportările, represiunile sovietice și foamea organizată din anii 1946–1947. Un element central al programului l-au constituit excursiile tematice organizate în Chișinău, la care au participat elevi și cadre didactice din toate regiunile țării, inclusiv din localități din stânga Nistrului.

Vizitele au inclus obiective cu valoare istorică și memorială precum Gara Feroviară din Chișinău, Monumentul Deportatilor, Muzeul Militar, Muzeul Național de Istorie a Moldovei. Aceste activități au oferit participanților oportunitatea de a înțelege mai profund evenimentele istorice prin contact direct cu spațiile memoriale și expozitiile muzeale, contribuind la dezvoltarea gândirii critice și empatiei față de trecut.

Dimensiunea culturală a Decadei a fost completată prin spectacole tematice susținute de instituții teatrale importante, precum Teatrul Național Mihai Eminescu, Teatrul Republican Luceafărul și Teatrul Fără Nume. Printre producțiile prezentate s-au regăsit montări care abordează teme istorice și sociale, oferind elevilor o perspectivă artistică asupra memoriei colective. După spectacole, au fost organizate sesiuni interactive în cadrul cărora participanții au avut ocazia să pună întrebări actorilor și să discute despre mesajele transmise, ceea ce a contribuit la aprofundarea înțelegerii conținutului vizionat.

Pe durata Decadei, au fost implicați mii de elevi și cadre didactice, iar activitățile au inclus și excursii, lecții interactive și evenimente culturale care au stimulat interesul pentru istorie. Participanții au apreciat diversitatea abordărilor și caracterul interactiv al activităților, menționând că acestea au contribuit la o înțelegere mai clară a trecutului și la o raportare mai responsabilă față de valorile democratice.

La finalul programului, elevii au participat la concursul republican „Prin memorie și recunoștință spre viitorul european”, care a reunit peste o sută de lucrări din zeci de localități, evidențind interesul crescut pentru cercetarea și interpretarea istoriei. Decada Memoriei și Recunoștinței s-a conturat ca un demers educațional complex, care a combinat componente academice și culturale, având drept obiectiv formarea unei conștiințe istorice solide în rândul tinerilor.

Satul Vărăncău între istorie și suflet

Fiecare dintre noi poartă în inimă un loc care nu se șterge niciodată, aceasta este baștina unde te-ai născut. În viziunea mea satul meu nu este doar un punct pe hartă. Este o palmă de pământ în care s-au amestecat sudoarea, rugăciunea și tăcerea străbunilor mei. Acolo, între dealuri domoale și câmpuri care foșnesc a grâu copt, mi-am deschis ochii spre lume. Acolo am învățat ce înseamnă rădăcina și rostul. În cimitirul de pe coama dealului dorm toți ai mei – bunici cu mâini crăpate de muncă, părinții mei, care mi-au lăsat moștenire nu averi, ci demnitate. Mi-am ales și eu locul lângă ei, nu din tristețe, ci din continuitate. Pentru că omul nu pleacă niciodată de tot din satul în care a învățat să spună „mamă”. Aici revenirea nu este doar o întoarcere, ci o renaștere. Pentru mine, acest loc se numește Vărăncău, sat așezat pe malul bătrânului Nistru, în cuibul ocrotitor al dealurilor de piatră, fiecare cu povestea lui spusă sau încă nerostită. Aici am văzut pentru prima dată cum răsare soarele din ape și cum asfințește peste coamele domoale. Aici m-am întrebat întâia oară ce se ascunde dincolo de orizont. Am băut apă din izvoarele reci, am simțit ploaia până la pielea, am auzit pământul fremătând în cutremure, m-au biciuit vânturile și m-au învățat ninsorile. Aici am ascultat primele povești la șezători – istorii despre oameni vrednici și despre valori care nu se negociază: cinstea, munca, credința.

Școala din deal, cu două clase, bănci din lemn tare cu călimară și sobe încălzite cu lemne și cărbone, rămâne o icoană vie în memoria mea. Femeile de serviciu cărau laptele fierbinte de la lăptărie, iar la recreație elevii primeau câte un pahar alb și o felie de pâine – gustul copilăriei curate. De școala aceea sunt legate serbările de Anul Nou, primul brad împodobit, poeziile spuse cu glas tremurat, cântecele și urările. Curtea mare, troienită, iar peste drum dangătul clopotelor de la biserica „Adormirea Maicii Domnului” chema satul la lumină.

Izvorul satului era inima lui vie. Acolo am văzut primele hore. Duminicile și sărbătorile se făcea joc, iar muzicanții suflau în trâmbițe cu atâta foc, încât picioarele porneau singure în dans. Sub salcii am văzut și primul spectacol venit de la Chișinău și o scenă improvizată din patru caroserii de mașini, iar satul, așezat pe iarbă, era ochi și urechi.

Iernile aveau adevăr. Șezătorile umpleau casele de lume și povești. Sărbătorile de iarnă începeau cu Sfântul Post și culmineau cu Crăciunul plin de capturi și bucate alese. Învățam colinda și Hăitura, mergeam întâi la bunici, apoi la rude, la nași și vecini.

Primăvara aducea Sfântul Paște și înnoirea – sufletească și gospodărească. Era lege nescrisă să avem haine și încălțăminte noi. Mergeam la biserică, chiar dacă trăiam în vremuri sovietice, când credința era pusă la încercare. Când ziua se îngâna cu noaptea, pe dealuri se aprindeau focuri, iar mahalalele – Goloseii, Valea, Polecii, Dealul Florii – își trimiteau mesaje în flăcări și scânteie. A doua zi, satul fremăta de discuții și emoții.

Rusaliele aduna mahalaua pe iarbă verde – țoluri întinse, bucate împărțite, cei mari - la sfat, noi copiii alergând fără grijă, dar cu teamă să nu încălcăm vreo regulă tainică a maturilor.

La Paștele Blajinilor, cimitirul devenea loc de întâlnire între lumi. Oamenii înconjurau biserica, așterneau mese pe troscot și împărțeau din bucatele lor, ca o punte între cei vii și cei adormiți.

Verile din lunca Nistrului au rămas lumină curată. Pășteam vitele, alergam desculți printre pietre milenare și ascultam apa veșnic curgătoare. Poate că din istoria acestui râu s-a născut și satul – căci așezările se ridicau acolo unde apa, pădurea și câmpul

puteau hrăni viața și o puteau apăra. Îmi amintesc cum, copil fiind, priveam cu bunica Ileana vaporul cu pasageri venind la vale de la Soroca, oprind la mal și plecând mai departe spre alte sate de pe cursul apei. La Vărăncău, Nistrul face cea mai mare curbură a sa – un arc de apă care pare să îmbrățișeze satul.

Dar am văzut și mânia apei. Nistrul ieșea din matcă, îneca grădini, purta la vale scărte de paie și fân, păsări speriate și vite cornute. Atunci tata spunea: „Cu apa nu te pune, ea găsește loc să se strecoare și prin cele mai întărite locuri.”

Așa cum istoria lumii e plină de întâmplări, și satul meu are cronica lui adâncă, scrisă în piatră, în apă și în memoria oamenilor, despre aceasta am scris în volumul 15 „Localitățile Republicii Moldova, itininerar documentar -publicistic ilustrat, editat în anul 2017 de Fundația „Draghiștea”. Pe moșia satului de astăzi, arheologii au descoperit vetrele unor așezări umane ce coboară adânc în timp. Cele mai vechi urme atestă existența a două stațiuni umane cu o vechime de peste 14.000 de ani, pe ale căror vetre s-au găsit obiecte din perioada târzie a paleoliticului (mileniile XL–XII î.Hr.).

În anii 3500–3000 î.Hr., aici s-a întemeiat un sat de agricultori și crescători de vite. S-au descoperit urme de case arse, grămezi de lut cu amprente de lemn, obiecte și unelte din cremene și os, vase de lut datând din epoca bronzului (sec. XIV–XII î.Hr.). După includerea Daciei în Imperiul Roman, pe aceste locuri au existat două sate care au dăinuit până la invazia hunilor din anul 376, când așezările au fost distruse și incendiate. Pe vetrele lor s-au găsit obiecte casnice din perioada romană (sec. II–IV). După anul 700, apare o nouă așezare care a existat până în jurul anului 1000. Între anii 1500–1700, în această zonă a mai existat un sat, din care au rămas doar urme arheologice – resturi de obiecte și vetre părăsite. Moșia Voroncăuți, pe care s-a format actualul sat Vărăncău, este menționată încă din 1504, fiind în posesia lui Dumitrașco Fulger și a fraților săi, în timpul domniei lui Bogdan al III-lea. Primul document autentic referitor la Vărăncău este o carte domnească emisă la 26 ianuarie 1607 de voievodul Simion Movilă, prin care se întăreau anumite drepturi asupra moșiei Voroncăuți, ținutul Soroca. De-a lungul timpului, satul a trecut prin mai multe stăpâniri. În 1617, Voroncăuți pe Nistru devine proprietatea marelui vornic Nestor Ureche, iar în 1628 intră în posesia lui Ionașco Hrinovici. În 1765, o parte din moșia satului Vărăncău a fost dăruită Mănăstirii Golia din Iași, iar ulterior a ajuns în posesia Mănăstirii Vatoped de pe Sfântul Munte Athos, Grecia. În anul 1835, satul număra 83 de familii de țărani – 238 de bărbați și 210 femei. În 1862, din portul fluvial Vărăncău au fost transportate spre Odesa 17.500 de puduri de cereale, semn al activității economice intense de pe malul Nistrului. După trecerea moșiei în proprieta-

tea statului Imperiului Rus, localnicii au început să cultive tutun. Recensământul general din 1897 arată că în Vărăncăul Vechi, județul Soroca, trăiau 1.034 de suflete (534 de bărbați și 500 de femei), dintre care 998 erau ortodocși. Primul Război Mondial a lăsat urme adânci: 32 de bărbați din sat au căzut pe front. Numele lor sunt înscrise pe o tablă de granit la monumentul din cimitir – o mărturie de piatră a jertfei lor.

Printre cei care au participat la evenimentele dramatice ale începutului de secol XX s-a numărat și străbunicul meu, Mihail a lui Gherasim Furdui, participant la Primul Război Mondial. În lada de zestre a străbunicii mele, Efimia Bunescu Furdui, am descoperit cândva mai multe medalii din argint curat, cu care fusese decorat pentru vitejie de către țara Rusiei, Nicolae al II-lea. Erau mărturii tăcute ale unui destin purtat prin război și ale unei epoci zbuciumate, păstrate cu sfințenie în casa părintească. Cu regret, aceste relicve de familie s-au pierdut în timp, însă am reușit să le prezint anterior mai multor istorici, rămânând astfel consemnate ca dovadă a participării consătenilor noștri la marile încercări ale istoriei.

Anul 1917 a adus schimbări decisive în destinul Basarabiei. În urma Revoluției din februarie din Rusia Țaristă, în provincie a început o puternică mișcare de eliberare națională. Ecoul acestor evenimente a ajuns și în satele de pe malul Nistrului, inclusiv în Vărăncău, unde populația băștinașă aspira la libertate și la revenirea în hotarele firești ale Patriei-mamă – România. Un șir de transformări politice și sociale au condus spre împlinirea acestui ideal. Organul suprem legislativ al provinciei, Sfatul Țării, la 27 martie / 9 aprilie 1918, a votat Declarația de Unire a Basarabiei cu România. Printre deputații care au participat la acest moment istoric s-a aflat și reprezentantul localnicilor din Vărăncău – Dimitrie Groapă (Gropa), fiul dascălului Gheorghe Groapă, care în anul 1918 a votat Unirea Basarabiei cu neamul românesc. În acea perioadă, numeroși săteni făceau parte din aripa proromână, susținând activ schimbările politice și naționale. În contextul războiului civil din fostul Imperiu Rus, basarabienii au început să-și organizeze viața administrativă proprie. În anii reformei agrare basarabene, peste 300 de nevoiași ai satului au primit pământ – 696 de hectare smulse din moșiile boierești. Era mai mult decât o împărțire de hotare: era o speranță. La recensământul din 1930, satul număra 403 gospodării și 1.770 de suflete, dintre care 1.723 români. O comunitate unită prin muncă, credință și neam.

Începând cu anul 1917, în funcția de primar al satului a fost ales Sava Calcatin. Acesta a fost urmat de Iacob a lui Vasile Pirlui – străbunicul meu (tatăl bunicului pe linie maternă), care a exercitat această funcție până în anul 1938. În timpul mandatului său, satul Slobozia Vărăncău a fost lovit

de o inundație puternică. Primarul s-a implicat personal în salvarea oamenilor și a bunurilor gospodărești. Expus ploii reci și efortului extrem, s-a îmbolnăvit grav, pierzând treptat vederea, fapt care l-a obligat să demisioneze. Ulterior, pentru o perioadă, funcția de primar a fost deținută și de bunicul Andrei Pirlui. Chiar și după încheierea mandatului, consătenii continuau să i se adreseze cu respectuosul apelativ „domnul primar”. Potrivit mărturiilor profesoarei Nina Iosevna Furdui, școala de șapte ani – în clădirea căreia funcționează astăzi primăria satului – a fost construită în perioada administrării sale.

La 28 iunie 1940, peste Nistru au intrat trupele sovietice, iar peste doar un an, focul războiului a mistuit liniștea satului. Bărbații Vărăncăului au plecat și mulți nu s-au mai întors. În urma lor au rămas mame, soții, copiii și o tăcere grea. Numele lor – rânduie în pagini, săpate în piatră, purtate în amintire – nu sunt simple înșirui. Sunt vieți. Sunt destine frânte la 20, 30 sau 40 de ani. În anii tulburi ai celui de-al Doilea Război Mondial, administrația locală a fost asigurată, succesiv, de primarii Manole Furdui și Iulian Gulca, în perioadele 1941–1943 și 1943–1944. În anul 1944, autoritățile sovietice au mobilizat și au trimis pe front 512 bărbați din Vărăncău, dintre care 153 nu s-au mai întors. Când eram copil, monumentul eroilor se înalța în centrul satului, cu fața spre asfințit. În fiecare an, la 9 Mai, îi comemoram pe cei căzuți în război. Acolo vedeam fețele încremenite de durere ale mamelor, soțiilor și copiilor rămași fără cei dragi. Cu timpul, monumentul a fost strămutat în fața Școlii Muzicale. Totuși, am observat cu tristețe că lipsește placa pe care erau înscrise numele celor pierduți în crâncenul măcel al războiului. Din acel război nu s-a mai întors nici fratele străbunicului meu, Ion al lui Gherasim Furdui, precum nici bunicul verișorilor mei, tot Ion Furdui. Pentru noi, copiii de atunci, participarea la asemenea comemorări era mai mult decât o simplă adunare. Era o adevărată lecție de viață. Acolo învățam să respectăm trecutul, să nu uităm jertfa celor care au plecat și nu s-au mai întors, să simțim durerea celor rămași acasă. Privind lacrimile mamelor și ale văduvelor, înțelegeam, poate fără să ne dăm pe deplin seama, cât de grea este pierderea și cât de mare este prețul războiului. Aceste momente ne învățau compătimitatea, bunătatea și puterea de a împărți durerea altora. Ele ne-au crescut cu respect față de memoria celor dispăruți și cu înțelegerea că un popor fără amintire și fără recunoștință pentru trecutul său riscă să-și piardă rădăcinile.

După 1945 au urmat evenimente care nu au mai avut timp să fie spuse. Au fost ani în care liniștea satului nu era liniște, ci doar o pauză între două lovituri ale istoriei. După război și după schimbarea stăpânirilor, peste Vărăncău s-a abătut o altă încercare, mai tăcută, dar la fel de nemiloasă: deportările staliniste. Într-o vreme când oamenii își vedeau de plug, de casă și de copii, puterea vremii a hotărât că tocmai cei mai harnici dintre ei sunt vinovați. I-a numit „chiaburi”, dar satul știa adevărul: erau gospodari vrednici, sprijin pentru comunitate, oameni pe care te puteai bizui la nevoie. Din Vărăncău au fost ridicați 39 de astfel de gospodari. Nu li s-a cerut părerea, nu li s-a dat răgaz. Au fost smulși din vatra lor și trimiși departe, în regiunea Kurgan din Siberia și în alte locuri îndepărtate. Odată cu ei au fost dușe și soțiile, și copiii, și bătrânii – familii întregi dezrădăcinate peste noapte. Numele lor, păstrate în documente și în memoria satului, nu sunt simple înșirui de litere. Fiecare ascunde o casă rămasă pustie, o masă la care a rămas un loc gol, o poartă care nu s-a mai deschis niciodată pentru cel plecat. Numele lor

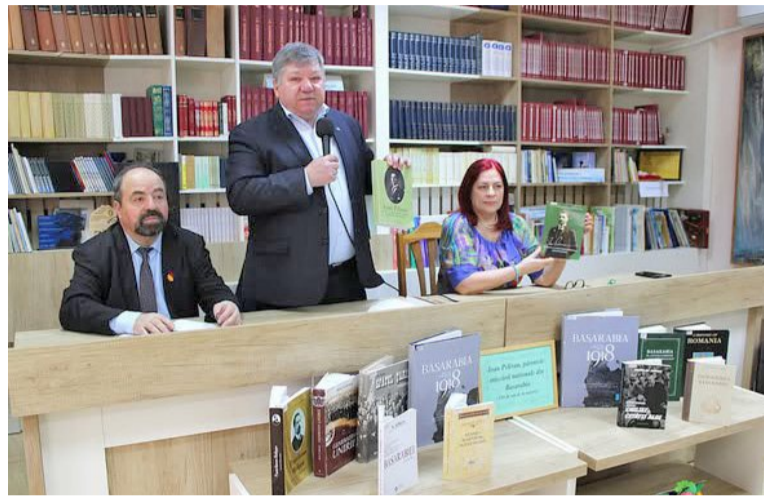
le-am înveșnicit în carea „Destainiuri de pe lumea cealaltă”, editată în anul 2013. Ridicarea lor a schimbat soarta satului. Vărăncăul a rămas fără cei mai buni gospodari ai săi, fără oamenii care țineau rânduiala muncii și a obiceiului. În urma lor nu a rămas doar lipsa brațelor de lucru, ci și o tăcere grea, ca după o furtună care nu se vede, dar se simte în fiecare suflet. În locul gospodăriilor lor au apărut colhozurile „Jdanov” și „Malenkov”, iar mai târziu acestea au fost comasate. Satul a fost silit să se adapteze unei lumi noi, străine de rânduilele lui. Și totuși, chiar și sub apăsarea vremurilor, oamenii nu au încetat să trăiască, să construiască, să sperie. Pentru că Vărăncăul a învățat un adevăr pe care doar satele încercate îl știu: casele pot fi golite, dar rădăcinile nu pot fi smulse.

În anul 1955, colhozurile „Malenkov” din Vărăncău și „Pobeda” din Slobozia-Cremene au fost comasate într-o mare gospodărie agricolă, condusă de președintele colhozului, Simion Alexandrovici Gogu, băștinaș al satului Vărăncău. Atunci satul Vărăncău a cunoscut o adevărată perioadă de înflorire. Au fost construite blocurile școlii medii, punctul medical, câteva magazine, librăria „Luminița”, precum și școala muzicală, care astăzi îi poartă numele. S-a ridicat și o estradă de vară cu câteva mii de locuri, unde veneau artiști din RSS Moldovenească, dar și din alte colțuri ale spațiului sovietic. În sat exista un ansamblu instrumental, un taraf și un cor de toată frumusețea, cu voci puternice, care participau la diferite concursuri și festivaluri. Fiecare localnic avea o ocupație și privea viitorul cu speranță. Noi, copiii, eram fericiți alături de părinți și de lumea noastră dragă. Până la masă mergeam la școală, iar după masă îi ajutam pe părinți la treburile gospodărești. Fiecare avea rostul său, iar viața curgea după rânduilele lăsate din moși-strămoși. Cunoșteam fiecare pietricică a satului și toate crucile ridicate în diferite locuri. La „Floarea” fusese împușcat Andrei Topolinschi, unchiul poetei Galina Furdui. Autoritățile sovietice l-au învinuit de spionaj și de simpatii pro-românești. Pe deal, lângă cramă, se afla crucea unui soldat necunoscut. În fașa de copaci, nu departe de „Floarea”, se găsește o piatră cu inscripții străine. Cu mulți ani în urmă, un tractorist din sat a încercat să o dezgroape, curios să vadă ce se află dedesubt, dar nu a reușit. Pentru noi, copiii, locuri pline de mister erau Borta lui David, despre care se spunea că ar coborî pe sub apele Nistrului, grădina lui moș Toni, Râpa Popii, Râpa Vrăjmășiei, dar și lunca Nistrului, cu tainele și frumusețile ei. Satul era împărțit pe mahale, fiecare cu farmecul și povestea ei: Goloșei, Polșa, Nemții, Nistrului. Oamenii acestor mahale știau să împartă deopotrivă bucuriile și lacrimile. În Goloșei au trăit străbunii mei – Iacob Pirlui, pe linia mamei, și Pavel Stici, pe linia tatălui. La Nistru a locuit străbunicul Filip Pirlui. Iar la Izvor, acolo unde astăzi cresc salcii plângătoare, a avut gospodărie străbunica Efimia Bunescu Furdui. Din spusele ei, odinioară a venit o apă mare și întreaga gospodărie a fost luată de apele Nistrului. Astăzi, în acel loc se află un izvor cu apă bună, căruia constanțenii i-au dat un nou chip, punând mână de la mână. Eu am crescut în mahalaua Polecilor, o mahala unită și prietenoasă, unde oamenii știau să se ajute între ei, să serbeze împreună și să trăiască cu frică de Dumnezeu.

Veronica PIRLEA-CONOVALI,
scriitoare, Membru al Uniunii
Ziaristilor Profesioniști din România

Comemorarea unionistului și martirului Ion Pelivan

Numele lui Ion Pelivan este încrustat cu litere de aur în procesul de Unire a Basarabiei cu România, alături de alți mari bărbați ai neamului. Pe drept cuvânt, el este numit de către cercetătorii părintele mișcării naționale din Basarabia de la începutul secolului XX. La 1 aprilie curent, s-au împlinit 150 de ani de la nașterea acestui mare român basarabean. Cu acest prilej, distinsul nostru înaintaș a fost comemorat recent la Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu” (CAIME). La evenimentul organizat de către subsemnatul au participat mai mulți colegi: Elena Dabija, Nadejda Cojocar, Natalia Corghencea, Rodica Cîrja ș. a. În fața celor peste cincizeci de ascultători, a venit cu o prelegere de zile mari la tema dată domnul Ion Negrei, doctor în istorie, personalitate notorie în domeniul științei și culturii, dar și în domeniul politic, fost viceprim-ministru al Republicii Moldova.

două ori prefect, adică reprezentant al conducerii centrale din Județul Orhei, cu atribuții administrative. Ei au avut doi băieți, Mircea Coteanu (1913-1993 și Aurel Coteanu (1915-1992).

De la ginerele Mihail Coteanu aflăm informații prețioase despre mama lui Ion Pelivan, care constituie un portret: „Veșnic zâmbitoare, cu glasul domol, niciodată ridicat sau răstit, cu voce dulce, cântată, n-am văzut-o niciodată supărată, deși necazuri avea de-ajuns la o gospodărie atât de mare și întemeiată ca cea a socrului meu Gheorghe Pelivan. De aceea și o numeam buna mamă și niciodată mamă soacră. Toți o iubeau și o respectau și nimeni nu îndrăznea să o supere, deși era multă lume și de toată mâna, care lucra în gospodăria familiei Pelivan. Pe toți îi îndruma, pe toți îi povățuia, așa că toți erau împăcați și mulțumiți” (citit din cartea „Ion Pelivan: Părinte al mișcării naționale din Basarabia”/ Ion Constantin, Ion Negrei, Gheorghe Negru, 2012). Iată pe așa oameni gospodari și credincioși, care erau fruntea satelor noastre, au nenorocit barbarii de ocupanți ruși – țariști și bolșevici – , începând cu anul 1812, apoi cu 28 iunie 1940, apoi din august 1944 până în 1991. I-au etichetat pe fruntașii noștri cu inju-

rării și falsuri, numindu-i „dușmani ai puterii sovietice” și i-au împușcat fără judecată, i-au băgat prin închisori și i-au deportat prin Siberia și Kazahstan, iar în locul lor au pus la conducere niște nulități, numite de săteni „rāsuri”, de pe loc sau venetici aduși tot de ei, care ne-au stricat și ne mai strică viața. O altă soră, Lena, a locuit în Satul-Nou, localitate la vreo 10-15 km spre sud-vest de Răzeni. Despre unicul frate și a treia soră nu s-au păstrat informații.

Ion Pelivan avea pasiune pentru învățatură de mic, primele cunoștințe căpătându-le în familie. Face studii la școala din satul natal, Răzeni, având-o ca învățătoare pe Maria Berghitkaia. În anul 1886 se înscrie la Școala Duhovnicească (Spiritală) din Chișinău, subordonată Seminarului Teologic, unde va studia în anii 1892-1898. Promoția anului 1898 a fost una deosebită, dând prima generație de luptători pe țărâm național, alături de Ion Pelivan figurând Gheorghe Chicu, Vasile Ouatu și Gheorghe Grosu, viitorul mitropolit Gurie Grosu ș. a. Apoi a studiat la Universitatea din Dorpat. Tartu de azi, din Estonia, în anii 1898-1903, unde primește botezul politic și inițiază „Pământenia Basarabeană”, o parte din membrii căreia (14 la număr)

au fost arestați în seara zilei de 24 februarie 1902 și închiși de către regimul țarist, câte 5-7 luni, pentru idei democratice. A fost exilat în Arhanghelsk în anul 1903, trimis la armată, apoi în anul 1905 revine în Basarabia. Se înscrie în prima grupare națională democratică moldovenească, organizată de Emanuil Gavrilă, printre membrii ei fiind Constantin Stere, Pantelimon Halippa, Iustin Frățiman, P. Braga, Vasile Ouatu ș. a. Este redactor-șef al ziarului „Basarabia”, din 25 mai 1906, apoi din iunie 1907 este judecător la Bălți, unde protestează la 1912 împotriva ocupației rusești și este înlăturat din funcție de către autoritățile țariste de ocupație, care încălcă drepturile omului și ale popoarelor ocupate și asuprite, nu admiteau democrația și dezvoltarea culturilor naționale din Imperiul Rus. Se implică plenar în procesele de democratizare a societății basarabene, în crearea „Sfatului Țării”, în făurirea Unirii Basarabiei cu România la 27 martie 1918, apoi apărând acest vot la Conferința de Pace de la Paris din anii 1919-1920.

La sfârșitul vieții pătimește ca un martir, fiind băgat în închisoarea din Sighet în noaptea de 5 spre 6 mai, anul 1950, numită „noaptea demnitarilor”. Regimul comunist, care ocupase și România după 1944, distrugea cu o deosebită cruzime elita culturală, patriotică și religioasă românească. Se stinge din viață la închisoare, în anul 1954, ca mulți alți fruntași ai noștri. A fost aruncat într-o groapă comună acolo, la Sighet, de către călăii comuniști. A fost reînhumat creștinește, la 4 aprilie 1976, la mănăstirea Cernica de lângă București.

Ștefan SOFRONOVICI,
scriitor, specialist în relația
cu publicul la
CAIME, mun. Chișinău

Elevii din clasele a X-a și a XII-a de la Liceul „Nicolae Iorga” din capitală, însoțiți de profesoara de istorie Aliona Turea, și elevii claselor a X-a și a XI-a de la Colegiul de Ecologie din Chișinău, însoțiți de Olesea Valenti, au fost privilegiații care au ascultat cu atenție o adevărată lecție de istorie, lăsată moștenire de către făuritorii Marii Uniri de la 1918. Printre aceștia Ion Pelivan a strălucit cu o lumină aparte. Profesorul Ion Negrei timp de mai mult de o oră a captivat publicul într-o manieră originală cu date din biografia și activitatea lui Ion Pelivan, născut la 1 aprilie 1876 în satul Răzeni, județul Lăpușna, în familia Eugeniei și a lui Gheorghe Pelivan. Ambii părinți se trăgeau din tagma bisericească, având multe rude printre preoți, tatăl fiind dascăl. În familia lor s-au născut 12 copii, dar,

din spusele mamei, „pe șapte i-a luat Dumnezeu”. Ceilalți cinci, doi băieți și trei fete, aduceau mamei și bucurii, dar și necazuri, îndeosebi suferind din cauza lui Ionică.

Avem informații despre două surori ale lui Ion Pelivan. Mezina Ecaterina, numită Tincuța, absolventă a Facultății de Medicină din Iași, a activat în calitate de medic în orașul Orhei. În anul 1912, când Imperiul Rus jubila 100 de ani de asuprire a Basarabiei, această soră i-a oferit fratelui Ion cocarda tricoloră și acesta a protestat cu ea împotriva asupririi rusești. Pentru pricepere și dăruire demonstrate pe parcursul activității sale ca medic, autoritățile române, au decorat-o cu „Meritul Sanitar” clasa I. Soțul ei, Mihail Coteanu, a fost renumit medic primar al orașului Orhei; a fost ales primar al acestui oraș și de

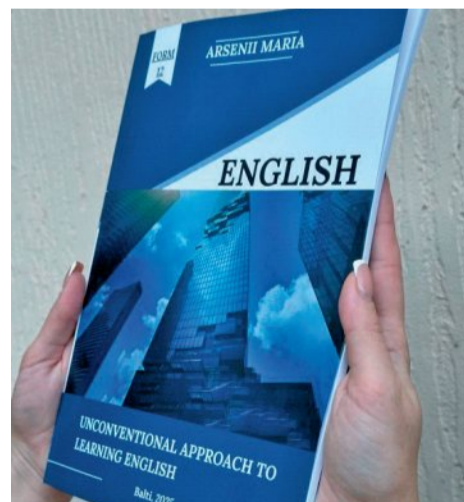
Learning Beyond the Page: A Modern Workbook that Inspires Thinking and Creativity

Unconventional Approach to Learning English is a creative workbook designed for 12th-grade students preparing for exams and real life. It encourages learners to think critically, express ideas, and engage with real-world topics like AI and ethics. Through debates, role-plays, and writing tasks, students build confidence and communication skills. Teachers value its flexibility, while students enjoy its interactive, open-ended activities that make learning meaningful and engaging.

The workbook *Unconventional approach to learning English* is more than a traditional English booklet. It is an approach to learning being designed for 12th-grade students who are preparing for exams and real life. This workbook helps learners think, question and express their ideas confidently. It covers engaging topics. It covers engaging topics such as: *Ireland, Artificial Intelligence, Cloning and Crypto currency, and How to overcome stress after a Math test?*

What makes this material valuable is its structure. Each *Challenge* has got reading, vocabulary, grammar and speaking activities. It also comprises tasks like debates, role-plays, case studies and essay writing. For example in *Challenge Nr. 2* one can find such a task: *Quantum Computers* students understand concepts and debate whether machines can surpass human intelligence. This develops thinking, thus learners must analyse, argue and support their opinions with reasoning. *Challenge Nr. 3: Would Cloning Be Ethical?* is another example. Here students explore dilemmas. Answering ended questions like *Just because we can do something does that mean we should?* This exercise pushes students beyond comprehension. It invites them to reflect on issues. It builds both language skills and personal values.

The workbook comprises a number of diverse tasks. One good example would be *Voices from the Past: Writing Historical Diaries*. Students rewrite an entry from another character's perspective. This activity develops empathy, creativity and interpretation skills. Learners must understand emotions and historical context not just facts.

According to a survey, teachers who have used this resource appreciate its flexibility and relevance. They emphasise how it integrates several skills in one lesson. The workbook promotes students' active participation, engaging them in discussions, group work and problem-

solving tasks. Many teachers report that even quieter students become more confident when expressing their opinions. Learners respond positively to the suggested diversity of topics and the interactive format of the book. They enjoy activities like creating invitations designing AI tools or discussing real-world issues. Learners feel that the workbook is *intriguing, diverse and closer to life than simple exercises*. They favour tasks where there is no correct answer. It allows them to be independent thinkers.

The workbook “Unconventional approach to learning English” transforms English learning into an experience. It teaches students how to think, analyse and communicate. It prepares learners not for exams but for life, beyond the classroom. It combines creativity with thinking. The workbook inspires thinking and creativity. It is a workbook that helps students learn English in a fun way.

Maria ARSENIU,
English language teacher,
1st didactic degree,
Theoretical Republican Lyceum
“Ion Creanga”, Balti

Univers Pedagogic pro

Chișinău, MD 2059, str. Doina, nr. 104, et. 2
E-mail: univers2@mail.ru, univers.pedagogic@gmail.com
Tipar: ÎSFEP „Tipografia Centrală”. Tiraj: 469 ex. Comanda nr. 2945

ECHIPA REDACȚIONALĂ:

REDACTOR-ȘEF ▶ Oxana Parașciuc
REDACTOR PRINCIPAL ▶ Iulian Bogatu
REPORTER ▶ Silvia Țurcan
CORECTOR ▶ Elvira Țăganaș-Pântea
MACHETATOR ▶ Iurie Babii

Redacția nu corespundează cu autorii, nu recenzează și nu restituie materialele necomandate. Preluarea articolelor și pozelor este posibilă doar cu acordul prealabil al redacției.

INDICE DE ABONARE LA:

„Poșta Moldovei” – PM21741
„Moldpresa Grup” SRL
Abonare online: <https://services.posta.md/abonarea2022#/publication/264>